

BARTOSZ WALICKI

KS. MARCIN MURDZA (1870-1952)

W roku 2020 przypada 150. rocznica urodzin zapomnianego już niemal kapłana, rodaka sokołowskiego i proboszcza rakiemnickiego, ks. Marcina Murdzy. Okazja ta motywuje do przybliżenia postaci tego duchownego. Urodził się on w dniu 21 października 1870 r. w Sokołowie. Był synem Karola Murdzy i Marii, córki Jana Pyski i Tekli z Darochów. Przy porodzie chłopca asystowała akuszerka Tekla Rożkiewicz. Jego rodzinnym domem był dom nr 737. Już na czwarty dzień po urodzeniu Marcin został ochrzczony w sokołowskim kościele parafialnym. Szafarzem sakramentu był miejscowy wikariusz ks. Bolesław Wodyński. Godność rodziców chrzestnych powierzono Antoniemu Pasierbowi i Agnieszce Darosze, żonie Mikołaja¹.

Po ukończeniu sokołowskiej szkoły ludowej w roku 1884 przyszedł kapłan został przyjęty do Gimnazjum w Rzeszowie. Zdobywał tam wykształcenie przez kilka lat. Przez nauczycieli oceniany był jako uczeń bardzo dobry, klasyfikowany „ze stopniem pierwszym”. Szkołę średnią ukończył w roku 1891, zdając pomyślnie egzamin dojrzałości².

DR BARTOSZ WALICKI, doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, kierownik Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Sokołowie Małopolskim, prezes Towarzystwa Miłośników Ziemi Sokołowskiej, autor licznych publikacji z zakresu historii i kultury regionalnej oraz dziejów diecezji przemyskiej i rzeszowskiej. Kontakt: podfajczy@op.pl

1. Archiwum Parafialne w Sokołowie Małopolskim, Liber Baptisatorum Ecclesiae Praepositorialis et Parochialis Sokoloviensis pro Oppido Sokołów incipiens a die 11 Junii 1836 – 31/12 1873, t. IV, k. 166v, poz. 102/1870. W całym tekście w tytułach i cytatach zachowano pisownię oryginalną.
2. *Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1884/5*, Rzeszów 1885, s. 69; *Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny*

Po maturze sokołowianin wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyśle. Przez cztery lata realizował tam formację duchową, zgłębiając jednocześnie w miejscowym Instytucie Teologicznym nauki filozoficzne i teologiczne. Na pierwszym roku był jednym z dziewiętnastu alumnów; rok później ich ilość zmniejszyła się do siedemnastu, w kolejnym roku do szesnastu, a w następnym do piętnastu. Przygotowanie seminaryjne kleryków przebiegało wówczas pod kierunkiem rektora ks. Marcina Skwierczyńskiego oraz wicerektora ks. Teofila Łękawskiego. Obowiązki prefektów pełnili: ks. Jan Mazanek i ks. Józef Zajchowski, a ojca duchownego ks. Józef Stachyrak. Dyrektorem Instytutu był z kolei miejscowy ordynariusz bp Łukasz Ostoja Solecki, a jego zastępcą ks. Marcin Skwierczyński³. Uwieńczeniem kilkuletniej formacji sokołowianina było przyjęcie sakramentu kapłaństwa. Otrzymał go w dniu 9 lipca 1895 r.⁴

O tych pierwszym okresie życia kapłana wspomniane zostało po latach, podczas jego pogrzebu: „Ś. p. ks. Marcin rozpoczął swą ziemską wędrówkę 21-10-1870 r. w Sokołowie koło Rzeszowa, przed 84 laty. Pierwszą podróż odbył do świątyni Pańskiej, do starego kościoła sokołowskiego, niesiony na rękach rodziców chrześniwych, dokąd podążył, by przez Chrzest św. stał się dziećciem Bożym, członkiem Kościoła i uczestnikiem niezliczonych łask Bożych. Późniejsze podróże chłopięce – to do szkoły, do kościoła, z powrotem do domu, później do Rzeszowa, gdzie się kształcił w gim[nazjum] Konarskiego. Gdy w r. 1891 zdał maturę, udał się w dalszą podróż do Przemyśla, do Sem[inarium] duchownego. W r. 1895 otrzymał święcenia kapłańskie. Przeżył radosne chwile, gdy w kościele, w którym usługiwał do Mszy św. miał jako kapłan sprawować Św. Ofiarę i rodzicom udzielał prymicyjnego błogosławieństwa. Niedługo cieszył się domem rodzinnym, bo trzeba się było wybrać na rozkaz przełożonych w dalszą podróż w rozmaite strony diecezji, by spełniać obowiązki duszpasterskie, którym się poświęcił”⁵.

1885/6, Rzeszów 1886, s. 83; *Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1887*, Rzeszów 1887, s. 83; *Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1888*, Rzeszów 1888, s. 59; *Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1890*, Rzeszów 1890, s. 39; *Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1891*, Rzeszów 1891, s. 40-41.

3. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis & regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1892*, Premisliae 1891, s. 37, 41, 43; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis & regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1893*, Premisliae 1892, s. 33, 37, 39; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis & regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1894*, Premisliae 1894, s. 33, 37-38; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1895*, Premisliae 1895, s. 33, 37-38.
4. Archiwum Archidiecezjalne w Przemyśle [dalej: AAPrz], Akta Personalne Kapłanów. Tabele Służbowe [dalej: APK TS], Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.
5. AAPrz, Akta Personalne Kapłanów. Teczki Personalne [dalej: APK TP], Teczka ks. Marcina Murdzy [dalej: TMM], Mowa żałobna na pogrzebie ks. Marcina Murdzy.

Jako neoprezbiter ks. Marcin Murdza otrzymał aplikatę na wikariat do Lubeni w dekanacie rzeszowskim. Obowiązki duszpasterskie podjął tam z dniem 28 sierpnia 1895 r.⁶ Lubenia była wiejską parafią wchodzącą w skład ówczesnego dekanatu rzeszowskiego. Kierował nią ks. Karol Żyglowicz, urodzony w roku 1845, a wyświęcony w roku 1871. Parafia obejmowała: Lubenię, Siedliska, Sołonkę, Straszyle i Zarzyce (Zarzeczce). Mieszkało tam 6.500 katolików i 145 Żydów. Życie religijne wiernych skupiało się wokół drewnianego kościoła pw. św. Urszuli i Towarzyszek Męczenniczek, konsekrowanego jeszcze w roku 1745. Wierni mogli rozwijać swoją formację w kilku zrzeszeniach pobożnych: Żywym Różańcu, Apostolstwie Modlitwy, Bractwie Świętej Rodziny i Bractwie Wstrzemięźliwości. Nauka religii była prowadzona w trzech szkołach: w Lubeni, Siedliskach i Straszylu⁷.

W Lubeni ks. Marcin Murdza duszpasterzował do dnia 27 sierpnia 1897 r. następnie został przeniesiony na analogiczne stanowisko do Jasionowa, gdzie wikariat pozostawał nieobsadzony⁸. Jego następcą został natomiast ks. Zdzisław Różański. Jasionów był wiejską parafią w dekanacie sanockim. Obowiązki proboszcza pełnił tam ks. Jan Bardzik, urodzony w roku 1853, a wyświęcony w roku 1879. Miejskowy, drewniany kościół pw. św. Katarzyny sięgał początkami roku 1810, a został konsekrowany w roku 1853. Osobna kaplica publiczna funkcjonowała w Turzynie, a kaplica prywatna we Wzdowie. 3867 wiernych zamieszkiwało: Buków, Jasionów, Turzepole, Wzdów i Zmienicę; żyło tam również 55 Żydów. W każdej z wymienionych miejscowości znajdowała się placówka oświatowa. Na terenie parafii działały Bractwa: Trójcy Świętej, Przenajświętszego Sakramentu i Różańcowe, a także Apostolstwo Serca Jezusowego⁹.

Posługa sokołowianina w Jasionowie trwała krótko. Już w dniu 14 listopada 1897 r. władze kościelne przeniosły ks. Marcina Murdzę do Sanoka¹⁰. Pozostawiając opróżniony wikariat w Jasionowie, podjął na nowej placówce obowiązki kooperatora *ad personam* przy proboszczu ks. Franciszku Czaszyńskim, który przyszedł na świat w roku 1812, a do święceń kapłańskich przystąpił w roku 1835. Pracowali tam również: wikariusz ks. Jan Wałęcki, wikariusz dirigens ks. Stanisław Turkiewicz i katecheta gimnazjalny ks. Jan Trznadel. Po roku dwóch pierwszych zastąpił ks. Ludwik Stanisławczyk. Sanok był dużą parafią.

6. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.

7. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1896*, Premisliae 1896, s. 183.

8. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.

9. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1897*, Premisliae 1896, s. 2233.

10. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.

Do okręgu parafialnego należały również: Bykowce, Czerteż, Dolina, Dąbrówka Polska i Dąbrówka Ruska, Międzybródź, Olchowce, Płowce, Posada Olchowska, Posada Sanocka z Prusiekiem, Sanoczek, Stróże Małe, Stróże Wielkie, Trepcza, Zabłotce i Zahutyń. Oprócz gimnazjum oraz 6-klasowych szkół męskiej i żeńskiej istniało też dwanaście szkół wiejskich. W parafii żyło 6.494 katolików i 4.126 Żydów. Nabożeństwa były celebrowane w kościele pw. Przemienienia Pańskiego. Działalność prowadziły Apostolstwo Serca Jezusowego i Żywy Różaniec oraz Bractwa: Wstrzemięźliwości, Świętej Rodziny i Matki Bożej Królowej Polski. Na tej placówce ks. Marcin Murdza przeżył śmierć proboszcza w dniu 9 września 1898 r. Nowym rządcą wówczas został ks. Bronisław Stasicki, urodzony w roku 1836, a wyświęcony w roku 1859¹¹.

Od 23 sierpnia 1900 r. kapłan z Sokołowa pracował jako wikariusz w Samborze¹². Jego miejsce w Sanoku zajął wówczas ks. Szymon Bienkiewicz. Sam Sambor był dużym miastem i stolicą dekanatu. Do parafii należały też dzielnice przedmiejskie: Dólnia, Powodowa, Powtórnia, Średnia, Zamiejska i Zawidówka oraz wsie: Biskowice, Kulczyce, Neudorf, Radłowice, Szade i Uherce. Zasiadłało je 12.184 katolików, 20 protestantów i 5.000 Żydów. Rządcą placówki był dziekan ks. Jan Dornwald, który urodził się w roku 1818, a święcenia kapłańskie przyjął w roku 1843. Drugim wikariuszem był ks. Maurycy Turkowski, zastąpiony później przez ks. Franciszka Kędziora, a na trzecim wikariacie notowano wakat; po roku skierowano tam ks. Antoniego Miętusa. W Samborze żyli ponadto: inspektor powiatowy szkół ludowych ks. Herman Kulisz, profesor gimnazjalny ks. Aleks Watulewicz, katecheta seminarium nauczycielskiego ks. Władysław Makowiec, katecheci ks. Wojciech Biela i ks. Andrzej Stępek oraz kapłani spoza diecezji: ks. Mateusz Grochowski i o. Jan Nowak. Obecność tylu katechetów była uzasadniona mnogością placówek oświatowych; funkcjonowały tam: wspomniane gimnazjum i seminarium nauczycielskie, dwie szkoły męskie (6-klasowa i 4-klasowa) i dwie żeńskie (8-klasowa i 4-klasowa), szkoła przemysłowa, a także siedem wiejskich szkół ludowych. Ośrodkiem życia religijnego był murowany kościół pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela konsekrowany w roku 1889 przez bpa Łukasza Soleckiego. Kaplice zaadaptowane do celebr liturgicznych istniały też w Neudorf i na cmentarzu parafialnym. W parafii działało kilka pobożnych zrzeszeń: Żywy Różaniec,

11. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1898*, Premisliae 1897, s. 225-226; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1899*, Premisliae 1898, s. 225-226, 286; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1900*, Premisliae 1899, s. 229.

12. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.

Stowarzyszenie Świętych Aniołów Stróżów, Towarzystwo św. Wincentego á Paulo i Apostolstwo Serca Jezusowego oraz dwie konfraternie: Bractwo Świętej Rodziny i Bractwo Wstrzemięźliwości¹³.

Po trzech latach pobytu w Samborze, z dniem 25 października 1903 r. ks. Marcin Murdza otrzymał pierwsze samodzielne stanowisko. Skierowano go wówczas jako administratora do Domaradza. Stanowisko to zajmował do 19 lutego 1904 r.¹⁴ Był tu następcą proboszcza ks. Jana Bielenia, który zmarł w 59. roku życia, a 35. roku kapłaństwa. Konkurs na opróżnione probostwo ogłoszono wówczas z terminem do 15 grudnia 1903 r.¹⁵ Domaradz był wiejską parafią należącą do brzozowskiego wikariatu rejonowego. Ewangelia była głoszona w świątyni, o której pisano: „Kościół drewniany, bardzo stary, został staraniem ś. p. ks. Jana Bielenia, gorliwego proboszcza tutejszego, r. 1878 przedłużonym, by mógł jako tako parafian pomieścić. Za wąski i za niski w stosunku do swej długości, wewnątrz wymalowany, zewnątrz parkanem obwiedziony. Dzwonnica drewniana stoi osobno”¹⁶. Katechizacja była prowadzona w jednej szkole. Ilość wiernych szacowano na 3.466 osób, obok których żyło 196 Żydów. Pogłębianiu formacji religijnej parafian służyły: Żywy Różaniec, Apostolstwo Serca Jezusowego, Stowarzyszenie Świętych Aniołów Stróżów oraz Bractwa: Wstrzemięźliwości i Świętej Rodziny¹⁷.

Później sokołowianin podjął obowiązki kooperatora w niedalekim jego rodzinnej miejscowości Leżajsku¹⁸. Zajął tam miejsce ks. Stefana Fusa mianowanego administratorem w Jaślickach, proboszczem w Domaradzu został z kolei proboszcz jaślicki ks. Michał Nowakiewicz¹⁹. Parafią leżajską zarządzał ks. Roman Pakosz Piekosiński, który urodził się w roku 1832, a święcenia kapłańskie otrzymał w roku 1856. Drugim wikariuszem był ks. Jan Hołowiński. Okręg parafialny obejmował: Dębno, Leżajsk, Hucisko, Jelnę, Judaszówkę, Łukową, Piskorowice, Przychojec, Rzuchów, Siedlankę, Staremiasto i Wierzawice. Prócz kościoła

13. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1901*, Premisliae 1901, s. 229, 215-216; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1902*, Premisliae 1901, s. 215-216; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1903*, Premisliae 1902, s. 215-216.

14. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.

15. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w październiku*, KDP, 3 (1903), z. 11, s. 389.

16. *Wizytacje kanoniczne w r. 1907 dokonane przez Najprzew. ks. Biskupa Sufragana Karola Józefa Fischera*, KDP, 7 (1907), z. 12, s. 477.

17. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1904*, Premisliae 1903, s. 71-72.

18. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.

19. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 4 (1904), z. 1, s. 21.

parafialnego pw. Trójcy Świętej, konsekrowanego w roku 1616, w parafii znajdował się konwent bernardyński z własnym kościołem, a także świątynie: pw. Trójcy Świętej w Starym Mieście i pw. św. Marii Magdaleny w Wierzawicach oraz kaplice: pw. Bożego Ciała przy drodze do Giedlarowej, w Leżajsku i Piskorowicach. Parafię zamieszkiwało 9.389 katolików, 30 protestantów i 1.900 Żydów. W mieście działa szkoła 6-klasowa męska i żeńska, a nadto siedem szkół w wioskach. Wierni mogli należeć do Bractw: Trójcy Świętej, Przenajświętszego Sakramentu, Serca Jezusowego, Różańcowego i Świętej Rodziny, a dzieci do Stowarzyszenia Świętych Aniołów Stróżów²⁰. Nadmienić warto, że w roku 1904, jako wikariusz leżajski, ks. Marcin Murdza zdał egzamin konkursowy na proboszcza²¹.

W dniu 21 grudnia 1905 r. sokołowianin otrzymał kolejne samodzielne stanowisko. Była nim ekspozytura w Pohorcach, w dekanacie drohobyckim²². Miejsce ks. Marcina Murdzy w Leżajsku zajął wówczas wikariusz rokitnicki ks. Henryk Roszkowski²³. Pohorce przynależały formalnie do parafii w Tuligłowach, którą kierował proboszcz ks. Andrzej Żegleń, urodzony w roku 1861, a wyświęcony w roku 1886; miał on do pomocy wikariusza ks. Gerarda Kielara. Ilość wiernych określano na 4.964 osób, z których 646 żyło w Pohorcach. We wsi tej działała też jedna z sześciu szkół w okręgu parafialnym. Główny budynek sakralny stanowiła murowana świątynia pw. św. Doroty, wzniesiona w roku 1600, a konsekrowana w roku 1858. Osobna kaplica, zaadaptowana do celebr liturgicznych, znajdowała się też w Pohorcach²⁴.

Nadmienić warto, że rok przed przybyciem ks. Marcina Murdzy do Pohorców mieszkańcy parafii tuligłowskiej, a więc również podległej jej ekspozyturze, przeżyli czterodniowe rekolekcje. Było to ważne wydarzenie lokalne, jako że poprzednie ćwiczenia duchowne – ośmiodniowe misje – miały tam miejsce aż 10 lat wcześniej²⁵. Nieco wcześniej miała też miejsce wizytacja kanoniczna przeprowadzona przez bpa Karola Józefa Fischera z Przemyśla. Notowano na ten temat: „W poniedziałek 6 lipca [1903 r.] wjechał ks. Biskup do kaplicy w Pohorcach,

20. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1905*, Premisliae 1904, s. 146-148.

21. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy; *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych we wrześniu*, KDP, 4 (1904), z. 10, s. 304.

22. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.

23. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 5 (1905), z. 11, s. 332.

24. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1906*, Premisliae 1905, s. 91; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1907*, Premisliae 1906, s. 91; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1908*, Premisliae 1907, s. 91.

25. *Sprawozdanie z misyj i rekolekcji odbytych w dyecezyi przemyskiej w r. 1904*, KDP, 5 (1905), z. 3, s. 88.

murowanej, niedawno staraniem ks. proboszcza tuligłowskiego wzniesionej. Nabożeństwo odbyło się tutaj, jak wszędzie w kaplicach. Do Bierzmowania przystąpiło 212 osób. Tu w obszernym i pięknym staropolskim dworze otoczonym prześlicznym ogrodem przyjmował ks. Biskupa w zastępstwie nieobecnej szanownej pani domu hr. Dzieduszyckiej jej zięć, p. Jan hr. Tarnowski z Wróblewic, zjechawszy tu umyślnie w tym celu. Ks. Biskup odwiedził cerkiew miejscową. Na noc odjechał do Rudek. Po drodze zwiedził budowę kaplicy w Ostrowie Podhoreckim, staraniem ks. proboszcza tuligłowskiego rozpoczętą²⁶.

O punkcie duszpasterskim w Pohorcach pisano w 1906 roku następująco: „Za staraniem ludzi dobrej woli i za zezwoleniem JW. Najprzew. naszego Arcypasterza, utworzono z końcem roku 1905 expozyturę w gminie Pohorce w powiecie rudeckim dla gmin Pohorce i Czajkowice odległych 9 klm. od własnej parafii Tuligłowy. Do wyż[ej] wspomnianego czasu dojeżdżał kapłan co dwa tygodnie z Tuligłów dla odprawiania Mszy św., do czego służyła szczupła kaplica, do tego jeszcze z lichego materiału wybudowana. Ludność owej parafii, liczącej przeszło 1000 dusz, będąc zdala od macierzystej parafii i od własnych pasterzy, oddzielona do tego złemi drogami (słynnymi błotami naddniestrzańskimi), jest zaniedbana tak pod względem moralnym jak i narodowym. Potrzebny jest tedy własny kościół i własny kapłan, aby ten lud mógł się podźwignąć i moralnie i narodowo”²⁷.

Dla pozyskania środków na wzniesienie świątyni powołany został osobny komitet, który reprezentowali: ekspozyt ks. Marcin Murdza i dzierżawca A. Krzyczkowski. Gremium to wydało osobną odezwę, która została również opublikowana na łamach diecezjalnego miesięcznika „Kronika Dyecezyi Przemyskiej”. Apel ten zaznajamiał też z ciężkimi warunkami, w jakich następowała organizacja placówki duszpasterskiej. Wspomniana odezwa głosiła m.in.: „Wprawdzie lud cieszy się, że obecnie może załatwić wszystkie potrzeby duchowe w swojej miejscowości, ale zato spadł na niego wielki ciężar t. j. budowa nowego kościoła, urządzenie wewnętrzne tegoż, wybudowanie mieszkania dla kapłana, czemu przy swoim ubóstwie własnymi siłami sprostać nie potrafi. Przeto podpisany Komitet w imię miłości Boga i Ojczyzn, zwraca się z pokorną prośbą do litościwych serc braci Polaków i Polek i wszystkich katolików, którym zbawienie dusz leży na sercu, by nam biednym pospieszyli z pomocą, a wszelki datek będzie nietylko zasługą przed Bogiem ale i wobec Ojczyzny. A kto wie, czem są kościoły i kapłani polscy przy nich we wschodniej połowie naszego kraju, ten z pewnością na ten cel zbożny choćby najmniejszą ofiarą

26. *Wizytacja dekanatu drohobyckiego dokonana przez Najprzew. ks. Biskupa Karola Józefa Fischera w roku 1903 (Dokończenie)*, KDP, 4 (1904), z. 5, s. 200.

27. *Odezwa w sprawie kościoła w Pohorcach*, KDP, 6 (1906), z. 3, s. 188.

pospieszy z pomocą. Nie myślimy wcale o jakimś stylowym wspaniałym kościele, ot byśmy mogli wygodnie w nim się pomieścić i chwalać Boga, modlić się za naszych dobroczyńców”²⁸.

Działania duszpasterskie ks. Marcina Murdzy nie wiązały się jednak wyłącznie ze sprawami inwestycyjnymi. Jako przykład troski ekspozyta o religijność i moralność wiernych wskazać można misje zorganizowane w dniach 22-27 czerwca 1907 r. Podczas tych ćwiczeń duchowych do sakramentu pokuty i Eucharystii przystąpiło 900 osób, w tym 200 Rusinów. Owocem kilkudniowego cyklu nabożeństw i nauk była zauważalna poprawa obyczajów mieszkańców Pohorców, a zwłaszcza ukrócenie „notorycznego złodziejstwa”. Warto też zacytować, co pisano o tym wysiłku duszpasterza: „Wielkie to zmiłowanie Boże dla każdej parafii, jeżeli w niej dzięki gorliwości pasterza odbędą się od czasu do czasu misje lub rekolekcje. Jeden Bóg tylko zliczy, a dzień Pański, dzień Bożych sądów, odsłoni te przeobfite strugi łask, jakie w tych dniach błogosławionych spływają na dusze; Bogu tylko wiadome te nawrócenia prawie niezliczone, całe okolice odczuwają nieraz zmiany, jakie w parafiach i gminach pojedynczych następują pod względem misyj”²⁹.

W roku 1908 ks. Marcin Murdza otrzymał prezentę i został instytuowany jako rządca parafii w Rokietnicy, w dekanacie pruchnickim, a powiecie jarosławskim³⁰. Jednocześnie ekspozytem w Pohorcach mianowano tymczasowego administratora w Rokietnicy, a wcześniejszego kooperatora dirigensa ks. Franciszka Fudallę³¹. Wspomnieć warto, że wcześniejszy proboszcz rokietnicki ks. Michał Rosicki zmarł w 73. roku życia, a 50. roku kapłaństwa, zaś konkurs na opróżnione stanowisko rozpisano z terminem do 15 lutego 1908 r.³² Prezentę ks. Marcina Murdzy na probostwo w Rokietnicy podpisał kolator książę Kazimierz Lubomirski w dniu 20 marca 1908 r. Stało się to w odpowiedzi na pismo Konsystorza Biskupiego ob. łac. w Przemyślu z 27 lutego tegoż roku³³. Osobne zezwolenie na kanoniczną instytucję wydało C.K. Prezydium Namiestnictwa we Lwowie³⁴. Pełnienie nowych obowiązków sokołowanin rozpoczął z dniem

28. Tamże.

29. *Sprawozdanie z misyj i rekolekcji odbytych w przemyskiej dyecezyi w roku 1907*, KDP, 8 (1908), z. 4, s. 152, 154.

30. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 8 (1908), z. 4, s. 160.

31. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 8 (1908), z. 5, s. 204.

32. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 8 (1908), z. 1-2, s. 49-50.

33. AAPrz, APK TP, TMM, Pismo Kancelarii Głównej Księcia Kazimierza Lubomirskiego w Krakowie do Konsystorza Biskupiego ob. łac. w Przemyślu z 20 marca 1908 r.

34. AAPrz, APK TP, TMM, Pismo C.K. Prezydium Namiestnictwa we Lwowie do Konsystorza Biskupiego rzym. w Przemyślu kat. z 6 kwietnia 1908 r.

9 kwietnia 1908 r.³⁵ Wówczas też złożył uroczystą przysięgę związaną z objęciem stanowiska kościelnego³⁶.

Murowana świątynia w Rokietnicy sięgała początkami roku 1607; konsekrował ją w roku 1641 bp Mikołaj Krasicki³⁷. Budynek kościelny znajdował się w dość dobrym stanie. Zadbął o to poprzednik ks. Marcina Murdzy, który w roku 1900 zorganizował jubileusz 500-lecia fundacji świątyni. Mówiło o tym późniejsze o rok świadectwo: „(...) miejscowy proboszcz ks. Michał Rosicki postanowił uroczystie obchodzić tę pamiątkę, zwłaszcza że po przeprowadzeniu gruntownej restauracji kościoła okazała się potrzeba konsekrowania wielkiego ołtarza. W tym celu urządził renowację misyi i zaprosił do pracy misyjnej OO. Redemptorystów. Przybyli wieczorem dnia 21. czerwca OO. Łubieński, Nuckowski i Stach i przez szereg 8 dni głosili nauki i słuchali spowiedzi nietylko wiernych należących do parafii ale także obcych, którzy w procesjach przybywali z Tuligłównic, Kosienic, Kaszyc, Łowiec, Chłopic i z Pruchnika. Na dzień 29. czerwca zaprosił ks. Proboszcz Najprzew. ks. Biskupa Sufragana celem konsekracji wielkiego Ołtarza i udzielenia Sakramentu Bierzmowania. We wilią dnia tego przybył łaskawie ks. Biskup przywożąc ze sobą relikwie Św. Męczenników i wnet począł bierzmować. (...) Podczas obiadu przypomniano w przemówieniach jak to przed 500 laty w tym samym dniu właściciele Rokietnicy i innych okolicznych wiosek Mikołaj i Stanisław Korczak Derszniakowie, niedługo potem rycerze z pod Grunwaldu, ze swymi sąsiadami podpisywali dokument erekcji kościoła i prowizyi miejscowego plebana ks. Jakóba z Koprzewnicy. Wnet po obiedzie odjechał Najprz. Ksiądz Biskup, a OO. Misyonarze przystąpili do zakończenia misyi. Wyjątkowo tym wypadku prócz krzyża misyjnego z dewizą «Módl się i pracuj», ustawionego w symetrii z krzyżem misyjnym z r. 1897, który nosi napis: «Ratuj duszę twoją» – umieszczono krzyż osobny, dębowy, 5 metrów wysoki naprzeciw wielkich drzwi kościoła z napisem: «Jezusowi Chrystusowi Bogu poświęca się i oddaje parafia Rokietnicka w dzień 500-letniej rocznicy erekcji swego kościoła». Po stosownej nauce o Krzyżu św. odbyła się procesja i błogosławieństwo ostatnie Najśw. Sakramentem, poczem wszystek lud rozszedł się do domów, unosząc ze sobą niezatarte wrażenia dni przebytych na chwałę Bogu i na pożytek dusz swoich»³⁸.

35. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.

36. AAPrz, APK TP, TMM, Przysięga ks. Marcina Murdzy z 9 kwietnia 1908 r.

37. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1909*, Premisliae 1908, s. 175.

38. *Sprawozdanie o misjach i rekolekcyach ludowych w Dyecezyi Przemyskiej w r. 1900 odbytych*, KDP, 1 (1901), z. 3, s. 88-89.

Rok przed objęciem parafii rokietnickiej przez sokołowianina zwizytował ją pasterz diecezji bp Józef Sebastian Pelczar. Sporządzone przy tej okazji sprawozdanie przekazało o miejscowej świątyni: „Kościół ten różne przechodził koleje. Wybudowany w r. 1607 przez Adama z Siecina Krasickiego kasztelana przemyskiego, spalony został przez Tatarów w r. 1624. W połowie 17 wieku wyrestaurowała go Katarzyna ze Starzechowic Derśniak ze synem swoim Jackiem, atoli ząb czasu znowu nadszarpał mury świątyni. Odnowiony staraniem terazniejszego proboszcza ks. Michała Rosickiego, konsekrowany został pod wezwaniem św. Mikołaja przez ks. Biskupa Józefa Sebastjana Pelczara, wikariusza kapitulnego w r. 1900”³⁹.

W chwili objęcia parafii rokietnickiej przez ks. Marcina Murdzę obejmowała ona: Boratyn, Czelatycy, Rokietnicę i Tapin. Mieszkało tam 4.405 katolików i 63 Żydów. Osobna kaplica publiczna pw. św. Jana Chrzciciela istniała w Boratynie, a w Tapinie dom zakonny Sióstr Służebniczek z ochronką i oratorium. W miejscu działała szkoła 2-klasowa, kolejne dwie placówki oświatowe istniały w Boratynie i Czelatycach; po dwóch latach otworzono nową szkołę w Tapinie. Wierni mogli zrzeszać się w Apostolstwie Serca Jezusowego, Stowarzyszeniu Świętych Aniołów Stróżów, wiecznej „Drodze Krzyżowej” oraz Bractwach: Różańcowym, Świętej Rodziny i Wstrzemięźliwości. W prowadzonym duszpasterstwie sokołowianin korzystał z pomocy wikariuszów. Pierwszym z nich był ks. Bronisław Michałowski⁴⁰. Przez pewien czas musiał sobie radzić sam, ponieważ na wikariacie odnotowywano wakat⁴¹. Nowy wikariusz, ks. Stanisław Żmudziński, trafił do Rokietnicy dopiero w roku 1912. Do tego czasu ilość wiernych wzrosła do 4.918 osób; żyło tam wówczas także 82 Żydów i 1.037 grekokatolików, którzy mieli swoją parafię z siedzibą w Boratynie⁴². Według schematyzmów diecezjalnych rok później wikariuszem był ks. Jan Pelczarski, a w roku 1916 ks. Antoni Białowas⁴³.

39. *Sprawozdanie z wizytacji kanonicznej odbytej w r. 1907 przez Ekscelencyę Najprz. Ks. Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara w dekanacie pruchnickim*, KDP, 7 (1907), z. 9, s. 309.

40. *Schematismus pro anno Domini 1909*, s. 175.

41. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1910*, Premisliae 1909, s. 182; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1911*, Premisliae 1910, s. 189; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1912*, Premisliae 1911, s. 196.

42. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1913*, Premisliae 1912, s. 168.

43. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1914*, Premisliae 1913, s. 170; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1917*, Premisliae 1916, s. 158.

W latach poprzedzających wybuch I wojny światowej praca duszpasterska ks. Marcina Murdzy w Rokietnicy wiązała się w dużej mierze ze Związkiem Katolicko-Społecznym, który później połączono z Bractwem Najświętszej Maryi Panny Królowej Korony Polskiej. Sama organizacja została założona w sierpniu 1906 roku. Zapisało się do niej około 200 osób. Ukonstytuowała się wówczas 25-osobowa Rada Parafialna pod przewodnictwem właściciela Rokietnicy p. Świeżawskiego. Pierwotnie działalność dotyczyła zakładania i prowadzenia czytelni ludowych: dwóch w Rokietnicy i po jednej w Czelatycach i Tapinie. Powołano też chór mieszany, organizowano rocznice narodowe, wygłaszano odczyty i prowadzono pogadanki⁴⁴. Już za probostwa ks. Marcina Murdzy, w roku 1911, Związek i Bractwo liczyły 356 członków. Radę Parafialną tworzyły 24 osoby. Organizacja dysponowała skromnym majątkiem w kwocie 162 koron 80 halerzy. Posiedzenia odbywały się zasadniczo raz w miesiącu. Na zebraniach omawiano sprawy gospodarcze i społeczne⁴⁵.

Również i w późniejszym czasie Związek Katolicko-Społeczny prowadził ożywioną działalność na polu duszpasterskim oraz społecznym. Znana jest interesująca relacja na ten temat: „Ponieważ parafianie wiele tracą przez niepotrzebne używanie trunków, tudzież przez pijaństwo, więc czyto przez kazanie czyto przez prywatne pogadanki, w czytelni wpływno w tym względzie na umoralnienie. (...) Uroczyste również obchodzono jubileusz edyktu medyolańskiego. (...) Ponieważ wielu parafian wyjeżdża na robotę do Prus, co wcale nie wpływa moralnie, więc starano się zmniejszyć to wychodźstwo, ale ze względu na ogólną biedę rada mały odniosła skutek. (...) Od czasu do czasu w czytelni odbywają się pogadanki na tle oświatowym i moralnym”⁴⁶.

Wspomniane źródło informuje zarazem o szczegółach duszpasterstwa parafialnego w Rokietnicy: „Wszystkie dzieci całej parafii przyjęły I. Komunię św. jednej niedzieli w czerwcu ze stosownem do tego ceremoniałem. (...) Zaprowadzono, aby nowożeńcy zabierający się do stanu małżeńskiego zaraz po pierwszej zapowiedzi przystępowali do sakr. pokuty i komunii św. ponieważ do parafii należą dwie gminy Topin [sic!] i Boratyn, gdzie są również i rusini, więc od czasu do czasu odprawiało się msze św. w kaplicach, znajdujących się w tych gminach. Do kościoła kupiono feretron a przy uroczystem poświęceniu

44. *Sprawozdanie z założenia Związku katolicko-społecznego w parafiach dyecezyi przemyskiej za rok 1906 (Ciąg dalszy)*, KDP, 7 (1907), z. 5, s. 177-178.

45. *Sprawozdanie z działalności Związku katolicko-społecznego i połączonego z nim Bractwa N. M. P. Król. Kor. Pol. w dyecezyi przemyskiej*, KDP, 11 (1911), z. 7-8, s. 396.

46. *Sprawozdanie z pracy katolicko-społecznej w dyecezyi przemyskiej za czas od sierpnia r. 1911, t. j. od „Kongresu Maryańskiego”, urządzanego w Przemyślu, do czerwca r. 1914*, KDP, 14 (1914), z. 6, s. 343.

tegoż, zebrano 320 kor. na nowy feretron⁴⁷. Dzięki staraniom ks. Marcina Murdzy w roku 1911 uchwalona została budowa nowej plebanii. Przedsięwzięcie to rozpoczęto w następnym roku i zakończono po dwóch latach, niewiele przed wybuchem „wielkiej wojny”⁴⁸.

Proboszcz włączył się też w rozmaite inicjatywy o charakterze społecznym. Jak notowano: „Ponieważ gmina Rokietnica i Czelatycy nie miały sikawki, więc urządzono festyny w tych gminach, z czego zebrano dość pokaźną sumę i kupiono w Rokietnicy sikawkę za 1200 kor. a w Czelatycach za 600 kor. Założono również w tych gminach i straż ochotniczą. Kasa Raiffeisena pod zarządem ks. proboszcza wielom przychodzi z pomocą i chroni od wyzysku żydowskiego”⁴⁹. Niestety, I wojna światowa spowodowała zaprzepaszczenie wielkiego dzieła zainicjowanego przez Związek Katolicko-Społeczny. W okresie międzywojennym, w zmienionych warunkach gospodarczych i politycznych, nie udało się już odbudować organizacji.

Podczas „wielkiej wojny” w okolicy Rokietnicy nie odnotowano większych zmagañ zbrojnych. Niewielka potyczka między wojskami austro-węgierskimi a rosyjskimi miała miejsce tuż przed szturmem Twierdzy Przemyśl przez oddziały carskie. Wówczas to zniszczony został dach kościoła i ściany plebanii. Wcześniej, podczas odwrotu armii cesarskiej zdemoralizowani żołnierze zrabowali sześć krów plebańskich na mięso i zebrane plony rolne⁵⁰.

Szykany spotkały też ks. Marcina Murdzą. O samym wkroczeniu Rosjan w dniu 22 września 1914 r. duchowny zapisał: „Potem przyszło moc wojska. Wtedy mnie zaaresztowali, a jakiś major rosyjski pokazuje mi stryczek na szyi, przekazując mnie pod straż żołdatowi. Przesiedziałem w wozowni 2 godziny pewny, że mnie rozstrzelają. Tymczasem zabrano mi tylko wszystkie wiktuały i konie. Trzymali mnie przez całą noc pod strażą, rano o godzinie 9 odeszli – ja wolny udałem się na Wolę, gdzie spędziłem trzy dni w cywilnym ubraniu”. Kolejne problemy przyniósł początek następnego roku. O epizodzie z 16 stycznia 1915 r. kapłan notował z kolei: „Nadal wszędzie pełno wojska rosyjskiego, którzy wypędzają całą wieś. Straszny to był widok jak kobiety z dziećmi muszą się wynosić i szukać po innych wsiach przytułku. Ja zamieszkałem w Tuligłowach”. Po kilku miesiącach w zapiskach kronikarskich sokołowianin pisał: „Na początku maja rozpoczęła się ofensywa austriacka. Musiałem ponownie na krótko opuścić Rokietnicę. Do Jarosławia nie dojechałem, zamieszkałem w Chłopicach. 15

47. Tamże.

48. A. Grymuza, E. Jakubas, *Rokietnica. Zarys monograficzny wsi i parafii*, Rokietnica 2000, s. 142.

49. *Sprawozdanie z pracy katolicko-społecznej*, s. 343.

50. A. Grymuza, E. Jakubas, *Rokietnica*, s. 54.

maja wróciłem do mojej Rokietnicy, która roiała się od ruskiego wojska nerwo-wo szykującego się do ucieczki. Mszę świętą muszę odprawiać na kościelnym strychu, bowiem przybyła tu bawarska armia zajęła kościół na szpital”⁵¹.

Podobnie jak i wcześniej, tak i w okresie międzywojennym ks. Marcin Murdza korzystał z pomocy wikariuszów. Jak przekazały schematyzmy diecezjalne, w roku 1919 kooperatorem był ks. Jan Kochman, w roku 1921 ks. Władysław Wójcik, zaś w latach 1923-1924 ks. Adam Czubek⁵². Niekiedy jednak, jak w roku 1925, sokołowianin był jedynym duszpasterzem rokiетnickim⁵³. W latach 1927-1929 wikariat rokiетnicki zajmował ks. Józef Grdyk⁵⁴, a później ks. Stanisław Orzechowski⁵⁵. W latach 1931-1933 kooperatorem przy ks. Marcinie Murdzy był ks. Jan Matyja⁵⁶. Jego następcami byli kolejno: ks. Stanisław Sondej⁵⁷, ks. Karol Buczek⁵⁸ i ks. Zbigniew Pallasek⁵⁹.

Z biegiem czasu ilość wiernych parafii rokiетnickiej ulegała zmianom. W roku 1923 wyliczano ich 5.100, w roku 1928 – 4.750; podobnie było po kolejnym pięcioleciu. Tuż przed wybuchem II wojny światowej liczbę parafian określano na

51. Cyt. za: tamże, s. 54-55.

52. *Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis iuxta statum de mense Aprili a. D. 1919*, Premisliae 1919, s. 31; *Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1921*, Premisliae MCMXXI, s. 29; *Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1923*, Premisliae MCMXXIII, s. 48; *Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1924*, Premisliae MCMXXIV, s. 54.

53. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1925*, Premisliae MCMXXV, s. 87

54. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1927*, Premisliae MCMXXVII, s. 98; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1928*, Premisliae MCMXXVIII, s. 106; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1929*, Premisliae MCMXXIX, s. 108.

55. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1930*, Premisliae MCMXXX, s. 108.

56. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1931*, Premisliae MCMXXXI, s. 110; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1932*, Premisliae MCMXXXII, s. 106; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1933*, Premisliae MCMXXXII, s. 105.

57. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1934*, Premisliae MCMXXXIV, s. 105.

58. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1935*, Premisliae MCMXXXV, s. 70.

59. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1937*, Premisliae MCMXXXVII, s. 107; *Schematyzm Diecezji Przemyskiej ob. łac. na rok 1938*, Przemysł 1938, s. 107.

5.158 osób, obok których żyło 780 grekokatolików i 120 Żydów. 3.060 wiernych zasiedlało Rokietnicę, 470 Boratyn, 1.145 Czelatycy, a 483 Tapin⁶⁰.

W zmienionych warunkach społeczno-politycznych i ekonomicznych ks. Marcin Murdza w dalszym ciągu przejawiał dużą aktywność. Wszedł m.in. w skład grupy inicjatywnej utworzenia Spółdzielni Mleczarskiej, która została założona w dniu 10 października 1926 r. Został nawet wybrany na przewodniczącego pierwszej Rady Nadzorczej tej Spółdzielni. W roku 1930 staraniem proboszcza zorganizowano jedyne w okresie międzywojennym misje święte, pierwsze od jubileuszu 500-lecia parafii rokietnickiej w roku 1900. Przeprowadzili je redemptoryści z Mościsk: o. Karol Szrant, o. Wojciech Styka i o. Stanisław Misiaszek⁶¹.

Okres międzywojenny był czasem wytężonej pracy ks. Marcina Murdzy przy kościele parafialnym. W roku 1925 udało się odnowić elewację świątyni i ołtarze. Zabiegom restauracyjnym poddano też organy muzyczne. Wizytujący Rokietnicę w tym czasie bp Anatol Nowak poświęcił nowe dzwony – 65-kilogramowy poświęcony Matce Bożej i 77-kilogramowy poświęcony św. Marciniowi, które zastąpił dzwony zarekwirowane przez władze austriackie w dniu 22 września 1916 r. Na początku lat 30. XX wieku, proboszcz podjął też zamiysł budowy kaplicy w Boratynie. Niestety, inicjatywa ta nie doczekała się szybkiej realizacji, głównie z powodu słabego zaangażowania tamtejszych mieszkańców; udało się ją sfinalizować dopiero w latach 1946-1948⁶².

W życiu lokalnej społeczności odzwierciedlenie znajdowały przemiany społeczno-polityczne. Wspomnieć tu można o strajkach chłopskich, które mocno antagonizowały mieszkańców regionu i były powodem zaburzeń społecznych. To wszystko nie pozostawało bez wpływu na sprawy parafialne. Przytoczyć warto tu relację prasową z 9 stycznia 1938 r.: „Dnia 24 grudnia br. odprawione zostało w Rokietnicy, powiat Jarosław, nabożeństwo żałobne za chłopów, którzy zginęli w czasie strajku chłopskiego. Mszę żałobną odprawił ks. dziekan Marcin Murdza. Na nabożeństwo przybyły Koła ludowe ze sztandarami okrytymi żałobą, a to z Rokietnicy, Czelatycy, Tapina i Boratyna i tłumy chłopów. Ustawiony na środku kościoła katafalk, tonął w światłach. Rozkołysane dzwony głosiły światu o smutnej uroczystości. Uroczystość wywarła duże wrażenie na wszystkich”⁶³.

W prowadzonym duszpasterstwie proboszcz odczytywał jednak znaki czasu i sięgał po nowe metody pracy. Wedle świadectwa z roku 1932 dzięki jego

60. *Elenchus pro anno Domini 1923*, s. 48; *Schematismus pro anno Domini 1928*, s. 106; *Schematismus pro anno Domini 1933*, s. 106; *Schematyzm na rok 1938*, s. 107.

61. A. Grymuza, E. Jakubas, *Rokietnica*, s. 59, 154.

62. Tamże, s. 127, 142-143.

63. *Żałobne nabożeństwo w Rokietnicy*, „Piast”, 26 (1938), nr 2, s. 2.

staraniom zawiązały się w parafii dwa oddziały Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i dwa oddziały Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej. W roku 1934 dołączył do nich oddział Ligi Katolickiej. Po zorganizowaniu Akcji Katolickiej w diecezji przemyskiej młodzieżowe oddziały przemianowano na oddziały Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej i Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej. Niestety, do roku 1938 nie udało się powołać Parafialnej Akcji Katolickiej ani nawet założyć kolumn Katolickiego Stowarzyszenia Mężów czy Katolickiego Stowarzyszenia Kobiet. Stałą formą głoszenia słowa Bożego – oprócz kaznodziejstwa – było natomiast prowadzenie katechizacji w pięciu szkołach leżących na terenie parafii rokietnickiej⁶⁴. Praca duszpasterska ks. Marcin Murdza zaowocowała kilkoma powołaniami do służby Bożej. W roku 1909 wyświęcony został ks. Ambroży Bąk z Czelatyc, w roku 1913 ks. Wojciech Krysa z Czelatyc, w roku 1928 ks. Rudolf Niemczycki z Rokietnicy, w roku 1930 ks. Jan Flejszar z Sobolówki, w roku 1933 ks. Ludwik Niemczycki z Rokietnicy, w roku 1934 ks. Stanisław Bąk z Czelatyc, w roku 1937 ks. Władysław Winiarz z Rokietnicy, a w roku 1943 kuzyni ks. Franciszek Kość i ks. Tomasz Kość z Rokietnicy⁶⁵.

Proboszcz rokietnicki dbał też o własną stałą formację wewnętrzną. Podstawę dobrego i odpowiedzialnego duszpasterstwa upatrywał w osobistym dążeniu do świętości. Nic dziwnego, że podczas jego pogrzebu kaznodzieja przypomniał: „Życie ludzkie to praca na roli swego serca. Tę pracę podjął ś. p. ks. Marcin, gdy na rolę serca jego padały ziarna Bożej nauki, natchnień Bożych, ziarna cnót, a on przez współpracę z łaską Bożą starał się usilnie, by żadne ziarno nie zginęło, nie zmarniało, lecz przyniosło obfite owoce w postaci rozmaitych cnót i dobrych uczynków. Tak pracował nad sobą już jako student, więcej jako kleryk, później jako kapłan, tak przyświecał dobrym przykładem wiernym, nad którymi P. Jezus przez głos przełożonych postawił go pasterzem (...). Dla kolegów kolega najbliższy, dla kapłanów czy jako sąsiad, czy jako dziekan pełen grzeczności, zgodliwości, uprzejmości. Ale nie tylko własne serce było polem pracy s. p. ks. Marcina. On jako kapłan był powołany, ażeby jako pasterz dusz uprawiał role serc tych, którzy jako świeccy byli powierzeni. I on wszędzie, gdzie był, starał się obowiązki swoje spełniać jak najsumiennie, czy jako wikary, czy jako katecheta w Samborze, czy jako proboszcz, zawsze wierny sercem powołaniu, bo lękał się, by nie być najemnikiem. Jak jego Patron, św. Marcin, on chciał zasłużyć sobie na miano dobrego pasterza i był takim rzeczywiście”⁶⁶.

64. *Schematismus pro anno Domini 1932*, s. 107; *Schematismus pro anno Domini 1934*, s. 106; *Schematismus pro anno Domini 1935*, s. 71; *Schematyzm na rok 1938*, s. 107.

65. A. Grymuza, E. Jakubas, *Rokietnica*, s. 177-178.

66. AAPrz, APK TP, TMM, Mowa żałobna na pogrzebie ks. Marcina Murdzy.

Prezentując sylwetkę ks. Marcina Murdzy, podkreślić trzeba, że przez cały okres swojego życia kapłańskiego był wrażliwy na potrzeby Kościoła i bliźnich. Wedle zachowanych informacji w roku 1901 złożył kwotę 10 koron na restaurację łacińskiej katedry w Przemyślu⁶⁷. Taką samą sumą wsparł to dzieło trzy lata później i w roku 1905⁶⁸. Oprócz tego przeznaczał ofiary na inne cele religijne. W roku 1904 złożył na świętopietrze 2 korony; podobnie było w następnym roku⁶⁹. W roku 1908 ofiarował po 2 korony na świętopietrze, misje zagraniczne, grób jerozolimski i wykup niewolników⁷⁰. Rok później były to odpowiednio kwoty: 4 korony, 2 korony, 1 korona i 1 korona⁷¹. W kolejnym roku przekazał 5 koron na świętopietrze, 4 korony na misje zagraniczne, a także po 2 korony na Boży Grób w Jerozolimie, na wykup niewolników i na Dzieciństwo Jezus⁷². Później przeznaczył 6 koron na świętopietrze, 2 korony na grób jerozolimski, 6 koron na działalność misyjną, 2 korony na Dzieciństwo Jezus⁷³, a także odpowiednio: 6 koron, 3 korony, 4 korony, 3 korony, a nadto po 3 korony na wykup niewolników i Hospicjum Polskie w Rzymie⁷⁴. W roku 1913 wpłacił 6 koron na świętopietrze, po 4 korony na misje zagraniczne i na budowę kaplic oraz po 3 korony na wykup niewolników, Dzieciństwo Jezusowe, Boży Grób i Polskie Hospicjum w Rzymie⁷⁵. Ta hojność nie ustawała również i w późniejszych latach.

W roku 1912 ks. Marcin Murdza złożył na cele dobroczynne Towarzystwa Charitas kwotę 20 koron⁷⁶. Zaznaczono później, że pozostawał członkiem wspierającym tej organizacji. Jako taki zadeklarował roczną składkę w wysokości 40 koron⁷⁷. Pod koniec 1923 roku przystąpił do Związku misyjnego Kleru⁷⁸. Na sercu leżała mu również sprawa powołań kapłańskich i wpierranie kleryków przemyskich. Nadmienić można, że w roku 1924 przyjął do odprawienia 10 Mszy św., przeznaczając ofiary na Bratnią Pomoc alumnów

67. Wykaz składek na restaurację katedry przem. (Ciąg dalszy), KDP, 2 (1902), z. 1, s. 32.

68. Wykaz ofiar na restaurację katedry przemyskiej od 1. stycznia 1904, KDP, 4 (1904), z. 4, s. 146; Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej, KDP, 5 (1905), z. 10, s. 295.

69. Wykaz składek na cele religijne w roku 1904, KDP, 5 (1905), z. 3, s. 91; Wykaz składek na cele religijne w r. 1905, KDP, 6 (1906), z. 2, s. 81.

70. Wykaz składek na cele religijne w roku 1908, KDP, 9 (1909), z. 3, s. 163-164.

71. Wykaz składek na cele religijne od 1 marca 1909 do 1 kwietnia 1910, KDP, 10 (1910), z. 4, s. 228, 230-231.

72. Wykaz składek na cele religijne w roku 1910, KDP, 11 (1911), z. 5, s. 251, 253-254.

73. Wykaz składek na cele religijne za czas od 1/4 1910 do 31/3 kwietnia 1911, KDP, 12 (1912), z. 4, s. 132-133, 135-136.

74. Wykaz ofiar na cele religijne złożonych od 1 kwietnia 1912 do 31 marca 1913, KDP, 13 (1913), z. 4, s. 126, 128-132.

75. Wykaz składek na cele religijne po koniec marca 1914 r., KDP, 14 (1914), z. 5, s. 200, 202-204, 206-207.

76. Z Towarzystwa Charitas, KDP, 12 (1912), z. 7-8, s. 284.

77. Sprawozdanie z działalności Towarzystwa „Charitas” za lata 1914, 1915 i 1916, Przemyśl 1917, s. 11.

78. Ze Związku Misyjnego Kleru, KDP, 24 (1924), z. 1-2, s. 26.

Seminarium Duchownego⁷⁹. Rok później na ten sam cel przeznaczył 20 stypendiów mszalnych⁸⁰.

Sokołowianin nie zapominał i o rodzinnej parafii. Wskazać tu można przykładowo, że jeszcze w roku 1897 złożył kwotę 3 koron na wsparcie wieczystej fundacji mszalnej za duszę zmarłego ks. Stanisława Nyrkowskiego, proboszcza stobierskiego, a później sokołowskiego⁸¹. Duchowny odpowiadał także ochotnie na rozmaite inicjatywy społeczne w regionie poza swoją parafią. Przykładem tego może być wsparcie kwotą 5 zł w roku 1931, w ramach tzw. „łańcucha prasowego”, ochrony Towarzystwa Szkoły Ludowej na Przedmieściu Dolnołęzańskim⁸².

Życie, osobista postawa i działania duszpasterskie kapłana były oceniane bardzo pozytywnie. „W kościele ofiarował duszom swą pracę bez zastrzeżeń, pilny na ambonie, gorliwy w konfesjonale, sumienny w spełnianiu obowiązków w szkole, pragnął na wzór św. Pawła stać się wszystkim dla wszystkich. Odczuwał każde cierpienie swych wiernych, współczuł z każdą niedolą, pomny na to, co Pan powiedział: Tobie zostawiony jest ubogi, sierocie ty będziesz pomocnikiem (Ps 10). Czuwał nad tym, by prawica nie wiedziała, co czyni lewica. Prawdziwie mógł powiedzieć za św. Pawłem: Któż choruje, żebym ja nie czuł się zdrowym, któż doznaje zgorszenia, żeby mię ogień nie palił? (II Kor 11,29). Pokazał to w chwilach ciężkich, w jakich znajdowała się Ojczyzna. Podczas pierwszej wielkiej wojny jak dobry pasterz trwał na posterunku, nieugięty, chociaż mógł się spodziewać, że spotka go wiele przykrości. Gdy w r. 1939 wybuchła nowa wojna, (...) dobry pasterz nie opuścił swoich wiernych, chociaż groza nad nim wisiała”⁸³.

Dokonania duszpasterskie i organizacyjne oraz postawę kapłańską ks. Marcina Murdzy doceniały wielokrotnie na przestrzeni lat władze diecezjalne⁸⁴. Wyrazem tego było przyznanie mu z dniem 18 grudnia 1911 r. kościelnego odznaczenia *Expositorio canonicali*⁸⁵. W roku 1931 wydany został dekret L. 5396/31 pozwalający mu na używanie rakiety i mantoletu⁸⁶. W roku 1936, dekretem L. 5591/36 powierzono mu stanowisko wicedziekana pruchnickiego. Stało się to

79. *Podziękowanie od Bratniej Pomocy alumnów Sem. duch.*, KDP, 24 (1924), z. 3-4, s. 63.

80. *Podziękowanie od Bratniej Pomocy alumnów Sem. duch.*, KDP, 25 (1925), z. 2-4, s. 50.

81. AAPrz, Teczka parafii Stobierna, sygn. 252/1, Wykaz datków złożonych na fundację mszalną za duszę śp. ks. Stanisława Nyrkowskiego. Por. B. Walicki, *Fundacja mszalna pamięci ks. Stanisława Nyrkowskiego*, „Rocznik Kolbuszowski”, 13 (2013), s. 109-111.

82. *Kronika*, „Głos Jarosławski”, 5 (1931), nr 20, s. 3.

83. AAPrz, APK TP, TMM, Mowa żałobna na pogrzebie ks. Marcina Murdzy.

84. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy.

85. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 11 (1911), z. 12, s. 686.

86. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 32 (1932), z. 1, s. 28.

po rezygnacji z tego stanowiska z powodów zdrowotnych przez wicedziekana ks. Józefa Budnika⁸⁷. Rychło jednak, zaledwie po kilku miesiącach, i sam sokołowianin złożył rezygnację w wicedziekaństwa⁸⁸. Niewiele później, już 22 listopada 1937 r., na mocy dekretu L. 6170/37, władze duchowne zamianowały go dziekanem pruchnickim⁸⁹.

W Rokietnicy ks. Marcin Murdza duszpasterzował przez resztę swojego życia. Zarówno wierni świeccy, jak i kapłani, oceniali go bardzo pozytywnie. Przywołać tu warto świadectwo ks. Stanisława Sondeja rodem z podkolbuszowskich Mazurów, późniejszego proboszcza z Osieka⁹⁰. W swoich wspomnieniach odnotował on: „Ja po roku [tj. w roku 1933] poszedłem do starego proboszcza Ks. Marcina Murdzy do Rokietnicy koło Jarosławia (...). Miałem wszystkie szkoły, tylko do Makowisk jeździł Ks. Prob. W Rokietnicy byłem tylko parę miesięcy, bardzo dobrze żyłem z Ks. prob. M. Murdzą, już Jubilatem, który był wielkim gospodarzem (...). Nie chcąc budować nowego kościoła, zakupił 35 mórg pola ornego i przeznaczył to pole (zapisał) na budowę nowego kościoła w Rokietnicy, wystawił piękny kościółek w Boratynie oddalonym od Rokietnicy do 4rech klm, później powstała tam osobna parafia. (...) Dla parafian był bardzo wyrozumiały, dobry, szanowali go i brali przykład z jego gospodarzenia. Był potem dziekanem i zmarł w Rokietnicy i tam jest pochowany”⁹¹.

U schyłku życia, w roku 1950, ks. Marcin Murdza przeszedł na emeryturę, składając wcześniej rezygnację z urzędu dziekańskiego. Powodem tej decyzji był podeszły wiek i pogarszający się stan zdrowia⁹². Administratorem parafii rokietnickiej został wówczas dotychczasowy wikariusz ks. Jan Koczot rodem z Giedlarowej, urodzony w roku 1919, a wyświęcony w roku 1944⁹³. Nowym dziekanem pruchnickim w roku 1949 został ks. Jan Patryn⁹⁴. Sokołowianin zmarł w dniu 23 września 1952 r. w Rokietnicy⁹⁵. Eksperta odbyła się trzy dni później. Obrzędy pogrzebowe miały miejsce w tejże parafii w dniu 27 września

87. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 36 (1936), z. 11-12, s. 346.

88. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 37 (1937), z. 7-9, s. 186.

89. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 37 (1937), z. 11-12, s. 258.

90. Por. B. Walicki, *Syn ziemi mazurskiej. Ks. Stanisław Sondej (1902-1982)*, „Rocznik Kolbuszowski”, 15 (2015), s. 306-307.

91. Archiwum Parafialne w Osieku Jasielskim, Swojego rodzaju kronika. Zapisy – wspomnienia z życia księdza Stanisława Sondeja starszego, byłego proboszcza przez 43 lata w Osieku Jasielskim, s. 21.

92. A. Grymuza, E. Jakubas, *Rokietnica*, s. 168.

93. *Rocznik Diecezji Przemyskiej na rok 1952*, Przemysł 1952, s. 78. Tabela służbowa kapłana milczy na temat jego przejścia na emeryturę.

94. *Zmiany w diecezji*, KDP, 42 (1949), z. 5-9, s. 108.

95. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy; *Rocznik Diecezji Przemyskiej na rok 1952*, s. 184.

pod przewodnictwem bpa Wojciecha Tomaki. Ciało proboszcza rokietnickiego złożono w mogile obok grobu jego poprzednika, ks. Michała Rosickiego⁹⁶.

Warto tu na koniec przywołać choć kilka myśli z mowy pogrzebowej wygłoszonej nad grobem zmarłego kapłana: „Człowiek urodzony z niewiasty, żyjąc przez czas krótki, napełnion bywa wielu nędzami. Wychodzi jako kwiat i skruszony bywa i ucieka jako cień... Krótkie są dni człowiecze... zamierzyłeś (Panie) granice jego, które nie będą mogły być przestąpione. Tak mówi stary Job (14,1 sq) a przez niego Duch Św. A jakie są zakreślone granice wieku człowieczego, mówi Duch Św. w Ps. 89 (10): Dni żywota naszego jest 70 lat, a jeśli u mocnych 80 lat, a co nadto więcej trud i boleść. Stoimy nad trumną kapłana, na którym prawie dosłownie spełniły się przytoczone słowa Pisma św. bo dożył mocno 70 lat, bo przekroczył je dochodząc do 80, a 4 lata dalsze⁹⁷ to przeważnie trud i boleść, gdy z powodu wieku podeszłego już nie mógł spełniać swych obowiązków kapłańskich. (...) Nie oszczędził ś. p. ks. Marcinowi P. Bóg i osobistych ciężkich krzyżów, widocznie, by pamiętał na słowa Zbawiciela: Kto chce iść za mną... Droga ziemską dobiegała kresu, siły zaczęły się wyczerpywać, słuch nie dopisywał, żal mu było umiłowanej pracy, jednak woli Bożej trzeba się było poddać. (...) Dobił wreszcie do kresu swej ziemskiej pielgrzymki, dnia 23 września spokojnie dokonał żywota. Pożegnał pasterz trzódkę swą rokietnicką. Ojciec duchowny odszedł od swoich dzieci, ale jeszcze z tej ambony, z katafalku odzywa się z ostatniem pożegnaniem⁹⁸.

REV. MARCIN MURDZA (1870-1952)

Summary

Rev. Marcin Murdza was born in Sokolow Malopolski on the 21st of October, 1870. He was a graduate of the Gymnasium in Rzeszow. He finished the formation of priesthood in Seminary in Przemysl. He got the priestly orders on the 9th of July, 1895. Then he worked as a vicar in Lubenia (1895-1897), Jasionow (1897), Sanok (1897-1900) and in Sambor (1900-1903). Rev. Murdza was also an administrator in Domaradz (1903-1904), a vicar in Lezajsk (1904-1905), an exposit in Pohorce (1905-1908). From the year of 1908 he held a function of

96. A. Grymuza, E. Jakubas, *Rokietnica*, s. 168.

97. Pomyłka kaznodziei, gdyż ks. Marcin Murdza przeżył 82 lata.

98. AAPrz, APK TP, TMM, Mowa żałobna na pogrzebie ks. Marcina Murdzy.

a parish priest in Rokietnica. Apart from his common priestly work, he also engaged in a church renovation and plenty of social works. In 1936 he became a vice dean and a year later he was announced a Pruchnik dean. Rev. Marcin Murdza retired in 1950. He died on the 23rd of September, 1952.

Słowa kluczowe: diecezja przemyska, duchowieństwo, ks. Marcin Murdza, Rokietnica

Key words: Diocese of Przemyśl, priesthood, Rev. Marcin Murdza, Rokietnica

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu

Akta Personalne Kapłanów. Tabele Służbowe, Tabela służbowa ks. Marcina Murdzy

Akta Personalne Kapłanów. Teczki Personalne, Teczka ks. Marcina Murdzy
Teczka parafii Stobierna, sygn. 252/1

Archiwum Parafialne w Sokołowie Małopolskim

Liber Baptisatorum Ecclesiae Praeposituralis et Parochialis Sokoloviensis pro
Oppido Sokołów incipiens a die 11 Junii 1836 – 31/12 1873, t. IV

Archiwum Parafialne w Osieku Jasielskim

Swojego rodzaju kronika. Zapisy – wspomnienia z życia księdza Stanisława Sondeja starszego, byłego proboszcza przez 43 lata w Osieku Jasielskim

Źródła drukowane

Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis iuxta statum de mense Aprili a. D. 1919, Premisliae 1919

Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1921, Premisliae MCMXXI

Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1923, Premisliae MCMXXIII

Elenchus Cleri Dioeceseos rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1924, Premisliae MCMXXIV

Odezwa w sprawie kościoła w Pohorcach, KDP, 6 (1906), z. 3, s. 188

Podziękowanie od Bratniej Pomocy alumnów Sem. duch., KDP, 24 (1924), z. 3-4, s. 62-64; toż, KDP, 25 (1925), z. 2-4, s. 50

- Rocznik Diecezji Przemyskiej na rok 1952, Przemyśl 1952*
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis & regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1892, Premisliae 1891
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis & regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1893, Premisliae 1892
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis & regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1894, Premisliae 1894
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1895, Premisliae 1895
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1896, Premisliae 1896
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1897, Premisliae 1896
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1898, Premisliae 1897
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1899, Premisliae 1898
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1900, Premisliae 1899
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1901, Premisliae 1901
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1902, Premisliae 1901
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1903, Premisliae 1902
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1904, Premisliae 1903
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1905, Premisliae 1904
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1906, Premisliae 1905
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1907, Premisliae 1906
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1908, Premisliae 1907
Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1909, Premisliae 1908

- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1910, Premisliae 1909*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1911, Premisliae 1910*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1912, Premisliae 1911*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1913, Premisliae 1912*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1914, Premisliae 1913*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1917, Premisliae 1916*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1925, Premisliae MCMXXV*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1927, Premisliae MCMXXVII*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1928, Premisliae MCMXXVIII*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1929, Premisliae MCMXXIX*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1930, Premisliae MCMXXX*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1931, Premisliae MCMXXXI*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1932, Premisliae MCMXXXII*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1933, Premisliae MCMXXXIII*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1934, Premisliae MCMXXXIV*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1935, Premisliae MCMXXXV*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1937, Premisliae MCMXXXVII*
- Schematyzm Diecezji Przemyskiej ob. łac. na rok 1938, Przemyśl 1938*
- Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1884/5, Rzeszów 1885*

- Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1885/6, Rzeszów 1886*
- Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1887, Rzeszów 1887*
- Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1888, Rzeszów 1888*
- Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1890, Rzeszów 1890*
- Sprawozdanie Dyrektora C.K. Wyższego Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1891, Rzeszów 1891*
- Sprawozdanie o misjach i rekolekcyach ludowych w Diecezyi Przemyskiej w r. 1900 odbytych, KDP, 1 (1901), z. 3, s. 85-93*
- Sprawozdanie z działalności Towarzystwa „Charitas” za lata 1914, 1915 i 1916, Przemysł 1917*
- Sprawozdanie z działalności Związku katolicko-społecznego i połączonego z nim Bractwa N. M. P. Król. Kor. Pol. w diecezji przemyskiej, KDP, 11 (1911), z. 7-8, s. 340-465*
- Sprawozdanie z misyj i rekolekcji odbytych w diecezji przemyskiej w r. 1904, KDP, 5 (1905), z. 3, s. 86-91*
- Sprawozdanie z misyj i rekolekcji odbytych w przemyskiej diecezji w roku 1907, KDP, 8 (1908), z. 4, s. 152-156*
- Sprawozdanie z pracy katolicko-społecznej w diecezji przemyskiej za czas od sierpnia r. 1911, t. j. od „Kongresu Maryańskiego”, urządzanego w Przemysłu, do czerwca r. 1914, KDP, 14 (1914), z. 6, s. 225-418*
- Sprawozdanie z wizytacji kanonicznej odbytej w r. 1907 przez Ekscelencyę Najprz. Ks. Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara w dekanacie pruchnickim, KDP, 7 (1907), z. 9, s. 306-318*
- Sprawozdanie z założenia Związku katolicko-społecznego w parafiach diecezji przemyskiej za rok 1906 (Ciąg dalszy), KDP, 7 (1907), z. 5, s. 176-186*
- Wizytacja dekanatu drohobyckiego dokonana przez Najprzew. ks. Biskupa Karola Józefa Fischera w roku 1903 (Dokończenie), KDP, 4 (1904), z. 5, s. 198-200*
- Wizytacje kanoniczne w r. 1907 dokonane przez Najprzew. ks. Biskupa Sufragana Karola Józefa Fischera, KDP, 7 (1907), z. 12, s. 467-481*
- Wykaz ofiar na cele religijne złożonych od 1 kwietnia 1912 do 31 marca 1913, KDP, 13 (1913), z. 4, s. 124-133*
- Wykaz ofiar na restaurację katedry przemyskiej od 1. stycznia 1904, KDP, 4 (1904), z. 4, s. 145-146*

- Wykaz składek na cele religijne od 1 marca 1909 do 1 kwietnia 1910*, KDP, 10 (1910), z. 4, s. 227-233
- Wykaz składek na cele religijne po koniec marca 1914 r.*, KDP, 14 (1914), z. 5, s. 199-208
- Wykaz składek na cele religijne w r. 1905*, KDP, 6 (1906), z. 2, s. 81-85
- Wykaz składek na cele religijne w roku 1904*, KDP, 5 (1905), z. 3, s. 91-95
- Wykaz składek na cele religijne w roku 1908*, KDP, 9 (1909), z. 3, s. 161-165
- Wykaz składek na cele religijne w roku 1910*, KDP, 11 (1911), z. 5, s. 250-254
- Wykaz składek na cele religijne za czas od 1/4 1910 do 31/3 kwietnia 1911*, KDP, 12 (1912), z. 4, s. 131-138
- Wykaz składek na restaurację katedry przem. (Ciąg dalszy)*, KDP, 2 (1902), z. 1, s. 31-33
- Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej*, KDP, 5 (1905), z. 10, s. 294-295
- Z Towarzystwa Charitas*, KDP, 12 (1912), z. 7-8, s. 283-284
- Ze Związku Misyjnego Kleru*, KDP, 24 (1924), z. 1-2, s. 26-27
- Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 4 (1904), z. 1, s. 21; toż, KDP, 5 (1905), z. 11, s. 331-332; toż, KDP, 8 (1908), z. 1-2, s. 49-50; toż, KDP, 8 (1908), z. 4, s. 160-161; toż, KDP, 8 (1908), z. 5, s. 204-205; toż, KDP, 11 (1911), z. 12, s. 686-687; toż, KDP, 32 (1932), z. 1, s. 28-29; toż, KDP, 36 (1936), z. 11-12, s. 345-347; toż, KDP, 37 (1937), z. 7-9, s. 184-188; toż, KDP, 37 (1937), z. 11-12, s. 258-259
- Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w październiku*, KDP, 3 (1903), z. 11, s. 389
- Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych we wrześniu*, KDP, 4 (1904), z. 10, s. 304
- Zmiany w diecezji*, KDP, 42 (1949), z. 5-9, s. 107-111

Opracowania

- Grymuza A., Jakubas E., *Rokietnica. Zarys monograficzny wsi i parafii*, Rokietnica 2000
- Walicki B., *Fundacja mszalna pamięci ks. Stanisława Nyrkowskiego*, „Rocznik Kolbuszowski”, 13 (2013), s. 103-114.
- Walicki B., *Syn ziemi mazurskiej. Ks. Stanisław Sondej (1902-1982)*, „Rocznik Kolbuszowski”, 15 (2015), s. 295-318

Prasa

- Kronika*, „Głos Jarosławski”, 5 (1931), nr 20, s. 3
- Żałobne nabożeństwo w Rokietnicy, „Piast”, 26 (1938), nr 2, s. 2